

Kasvun ja oppimisen toimialan palveluverkkoperiaatteet

© Espoon kaupunki 2024

26.4.2024

Sisällys

1	Johdanto	2
1.1	Kasvun ja oppimisen toimialan palveluverkko.....	2
2	Tulosityksikkökohtaiset palvelut ja tavoitteet.....	4
2.1	Perusopetus	4
2.1.1	Suomenkielisen perusopetuksen palveluverkon kehittäminen.....	5
2.2	Varhaiskasvatus.....	6
2.2.1	Yksityisen varhaiskasvatuksen muodot.....	7
2.2.2	Suomenkielisen varhaiskasvatuksen palveluverkko	8
2.3	Ruotsinkieliset sivistyspalvelut.....	10
2.4	Toisen asteen koulutus- ja nuorisopalvelut.....	11
2.4.1	Lukiokoulutus.....	11
2.4.2	Nuorisopalvelut	12

26.4.2024

1 Johdanto

Kasvun ja oppimisen toimiala muodostuu suomenkielisen perusopetuksen, suomenkielisen toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalvelujen, suomenkielisen varhaiskasvatuksen, ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tulosyksiköistä sekä tulosyksiköiden toimintaa tukevasta esikunnasta. Kasvun ja oppimisen toimialan palveluverkko on Espoon kaupungin sekä yksityisten ja muiden yhteistyötoimijoiden palvelujen järjestämisen ja toteuttamisen kokonaisuus. Palveluverkko kattaa lähipalvelut ja alueelliset palvelut sekä kaupunkitasoiset palvelut. Kasvun ja oppimisen toimiala ja sen tulosyksiköt vastaavat palveluidensa järjestämisestä ja palveluverkkonsa suunnittelusta.

Kasvun ja oppimisen toimialan palveluverkkoperiaatteet perustuvat toimintaa ohjaaviin lakeihin ja normeihin, muihin velvoittaviin asiakirjoihin sekä kaupungin yleisiin tavoitteisiin. Lakeja ovat esimerkiksi varhaiskasvatuslaki (2018/540), perusopetuslaki (1998/628), lukiolaki (714/2018) ja nuorisolaki (1285/2016). Kaupungin strategiana toimii Espoo-tarina ja siihen liittyvät poikkihallinnolliset kehitysohjelmat sekä valtuustokauden tavoitteet, jotka päivitetään valtuustokausittain. Espoo-tarinasta johdettu KOTO-tarina ohjaa lisäksi toimialan toimintaa. Kasvun ja oppimisen palveluverkkoperiaatteet tukevat näiden strategisten tavoitteiden toteuttamista.

Espoossa tavoitteena on varmistaa lapselle ehyt ja yhtenäinen kasvun ja oppimisen polku. Tarpeettomia siirtymiä vähennetään, palvelutarjontaa kaupungin eri alueilla yhtenäistetään, parannetaan lasten tasavertaisten mahdollisuuksien toteutumista ja hillitään eriarvoistumiskehitystä. Kaupungin palveluverkkoa ja toimitiloja tarkastellaan kokonaisuutena.

Kasvun ja oppimisen toimialan palveluverkkoperiaatteilla edistetään toimialan palvelujen järjestämistä ja palveluverkon kehittämistä tarkoituksenmukaisesti. Periaatteet tukevat ja ohjaavat esimerkiksi maankäytön suunnittelua ja investointiohjelman valmistelua. Periaatteiden taustoittamiseksi asiakirjassa kuvataan myös nykyiset palvelujen järjestämisen tavat sekä nykyistä palveluverkkoa siihen liittyvine haasteineen. Asiakirjassa ei oteta kantaa yksittäisiin alueisiin tai toimipisteisiin. Palveluverkkosuunnittelua tulosyksikkö- tai aluetasolla voivat tukea myös tarkemmat suunnitelmat ja selvitykset.

Asiakirjassa kuvataan ensin Kasvun ja oppimisen toimialan kaikkia tulosyksiköitä koskevat periaatteet, jonka jälkeen käsitellään erikseen tulosyksiköitä ja niiden tarkempia palveluverkon kehittämisen periaatteita.

1.1 Kasvun ja oppimisen toimialan palveluverkko

Palvelujärjestelyihin vaikuttavat asiakas- ja palvelutarpeet, palvelujen saavutettavuus, lainsäädäntö, henkilöstöohjelma, kustannustavoitteet ja palvelujen tuotantotavat. Kaupunkirakenne, asukastiheys, maantieteellinen etäisyys, asiakkaan ikä ja elämäntilanne ovat merkityksellisiä palvelun sijainnin näkökulmasta. Etäisyys lähipalveluun voi olla lyhyempi tiheään asutulla kuin harvaan asutulla alueella tai vanhempien koululaisten koulumatka hieman pidempi kuin nuorempien.

Espoo on viiden kaupunkikeskuksen ja kahden paikalliskeskuksen verkostokaupunki, joka kasvaa keskimäärin 5500 asukkaalla vuodessa. Väestönkasvu ei ole tasaista ympäri kaupunkia, vaan

26.4.2024

kohdentuu erityisesti tietyille alueille. Kasvusta varsinkin vieraskielisten osuuden kasvu on nopeaa. Espoon väestökehitys ja palvelukysynnän muutokset vaikuttavat palvelujärjestelyihin. Palvelutarpeen kehittymiseen ja uuden toimitilan tarpeeseen vaikuttavat kokonaiskasvun lisäksi myös rakentamisen nopeus, millaista rakennuskantaa alueelle rakentuu ja olemassa oleva palveluverkko.

Kasvun ja oppimisen toimialan palveluverkon suunnittelu pohjautuu väestöä koskeviin ennusteisiin ja kehityskuviin, olemassa olevaan kapasiteettiin ja tilaverkkoon sekä siihen tiedossa oleviin muutoksiin. Palveluverkkosuunnittelun tavoitteena on vastata asukasmäärän kasvuun sekä tiivistyville että uusilla rakennettavilla alueilla. Uusia päiväkotij- ja koulutontteja kaavoitetaan pääasiassa täysin uusille tai merkittävän täydennysrakentamisen alueille. Kasvun ja oppimisen palvelutarve saattaa jopa vähentyä joillakin jo rakennetuilla alueilla syntyvyyden laskun myötä. Uusilla alueilla ensimmäisenä syntyy yleensä tarve varhaiskasvatuspaikoille, sen jälkeen kouluille ja nuorisotilojen tarve tulee usein viimeisenä. Kouluja ja päiväkoteja rakennetaan palvelutarpeen näkökulmasta useimmiten viiveellä, vaikka uusien toimipisteiden käyttöönotto tulisi aikatauluttaa tulevan tarpeen mukaan.

Kaupungin talousavion investointiohjelmassa on esitetty tulevat toimitilahankkeet investointikaudelle. Palveluverkon suunnittelua tehdään kuitenkin pidemmällä aikavälillä yli investointikauden, jolloin pystytään varmistamaan esimerkiksi riittävät kaavavaraukset myöhemmin tarvittaville toimitilahankkeille. Uusien alueiden kaavoituksessa on luontevaa huomioida tulevat päiväkotij- ja koulutarpeet jo osana alueen muuta suunnittelua.

Osa toimitiloista on pois käytöstä korjausten takia, mikä vaikuttaa palveluverkon laajuuteen ja palvelujen saatavuuteen. Varsinkin ennakoimattomat väistötarpeet tuovat suuria haasteita palveluverkolle ja väistötilojen puute on jatkuva ongelma. Väistötilaratkaisut tulee sitoa hankkeiden valmisteluun siten, että väistöratkaisut suunnitellaan hyvissä ajoin. Väistöratkaisut on toteutettu yleensä ketjuttaen hankkeita, jolloin ketjusta yhden lenkin poistuessa tai kokonaan puuttuessa vaikutukset ulottuvat laajasti muihin hankkeisiin.

Kasvun ja oppimisen toimialan yhteiset palveluverkkoperiaatteet:

- Palveluverkon suunnittelu perustuu nykyisen ja tulevan palvelutarpeen arviointiin.
- Palveluverkkosuunnittelua tehdään pitkäjänteisesti ja investointiohjelmaa pidemmällä aikajänteellä.
- Palveluverkon muutoksia tarkastellaan useita toimintayksiköitä ja tarvittaessa useampaa tulosyksikköä koskevana kokonaisuutena.
- Toimintaympäristön ja palveluverkon jatkuva arviointi edistää tarkoituksenmukaista, turvallista ja kustannustehokasta toimintaa. Palveluja yhdistetään, yksikkökojoja kasvatetaan ja epätarkoituksenmukaisista yksiköistä luovutaan harkitusti.
- Palveluverkkoa kehitettäessä pyritään yhteishankkeiden toteuttamiseen. Palvelujen sijoittaminen samaan yhteyteen edistää eheää oppimispolkua.
- Kattava palveluverkko ja oikea-aikaisesti toteutettavat toimitilat sekä palvelut luovat hyvinvointia ja tukevat espoolaisten arjen sujuvuutta.
- Palveluverkon suunnittelu myös jalan, pyörällä tai joukkoliikenteellä hyvin saavutettavaksi edistää kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutumista.

26.4.2024

- Palveluverkko ja palvelut tukevat kotoutumisen sekä asiakkaan valinnanvapauden toteutumista.
- Palveluverkon kehittämisen tavoitteena on vahvistaa espoolaisten yhdenvertaisuutta ja päätöksenteon avoimuutta.
- Palveluverkon suunnittelussa tehdään yhteistyötä kaupungin muiden toimijoiden kanssa.
- Kuntalaisia kuullaan palveluverkkosuunnittelussa.
- Kaavavarauksissa huomioidaan koulujen ja päiväkotien suunnitteluohjeiden mitoitukset.
- Väistöilat ovat tarkoituksenmukaisia ja ne suunnitellaan ennakoiden sekä nykyinen tilakapasiteetti huomioiden.
- Väistötilataratkaisuissa vältetään lyhytaikaisia ratkaisuja ja niistä aiheutuvia merkittäviä kertakustannuksia.
- Väistötilanteessa järjestetään lapsen ja nuoren tarvitsema tuki riittävänä ja mahdollisuuksien mukaan lähipalveluna.

2 Tulosityksikkökohtaiset palvelut ja tavoitteet

2.1 Perusopetus

Suomalainen perusopetus on yleissivistävää koulutusta ja sillä on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetus perustuu normitason valtakunnallisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja sen pohjalta tarkennettuun paikalliseen opetussuunnitelmaan. Kunta koulutuksen järjestäjänä on velvollinen järjestämään perusopetuksen jokaiselle perusopetusikäiselle lapselle. Perusopetus on maksutonta ja tuottaa kaikille saman jatko-opintokelpoisuuden.

Kaupungin kouluverkko on kattava, mutta rakentunut pitkän aikavälin kuluessa. Vanhimmat koulut on rakennettu toteuttamaan 1921 oppivelvollisuuslakia, osa on alun perin 1950–1960-lukujen yksityisiä oppikouluja, loput 1977 lähtien toteutettua peruskoulujärjestelmää. Pitkäaikaiset koulukiinteistöt ovat pääsääntöisesti kaupungin tai kaupungin omistamien yhtiöiden omistuksessa. Osa kouluista toimii erilaisissa vuokratiloissa.

Perusopetus kattaa vuosiluokat 1–9. Perusopetuksen vuosiluokat 1–6 ovat lähipalvelu, jossa koululaiset kulkevat koulumatkat itsenäisesti jalan tai pyörällä. Harvemmin asutuilla alueilla ja väistötilanteissa kouluihin kuljetaan myös julkista liikennettä käyttäen. Yläkoululuokat 7–9 sekä maahanmuuttajien valmistava opetus voidaan järjestää alueellisena palveluna hyvien liikenneyhteyksien varrelle.

Perusopetusta annetaan Espoossa suomen ja ruotsin kielellä. Suomenkielisen perusopetuksen palveluverkkoa ja sen kehittämistä käsitellään seuraavassa luvussa ja ruotsinkielistä osana ruotsinkielisten sivistyspalvelujen lukua. Suomenkielisen perusopetuksen painotettu opetus, englanninkielinen opetus, kaksikielinen opetus (suomi-englanti), ruotsin kielikylpyopetus sekä vaihtohtopedagoginen opetus ovat kaupunkitasoista palvelua.

26.4.2024

Perusopetuslain nojalla oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaisen opetuksen lisäksi ohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea koko perusopetuksen ajan. Oppimisen tuki pyritään järjestämään lähikouluperiaatteen mukaisesti lähipalveluna. Jos oppimisen tuki vaatii erityisiä opetusjärjestelyjä (esim. lievästi ja vaikeasti kehitysvammaisten opetus, autismikirjon opetus, sairaalakouluopetus), pyritään opetus järjestämään alueellisena tai kaupunkitasoisena palveluna.

2.1.1 Suomenkielisen perusopetuksen palveluverkon kehittäminen

Espoossa on vuoden 2024 alussa noin 70 kunnallista suomenkielistä peruskoulua, joissa opiskelee yhteensä noin 31 000 oppilasta. Suomenkielinen perusopetus on jaettu kuuteen oppilasalueeseen. Suomenkielisten peruskoulujen keskip koko on 440 oppilasta. Perusopetuksessa olevien lasten määrä on kasvanut vuodesta 2013 vuoteen 2023 yhteensä noin 6000 oppilaalla ja oppilasmäärien ennakoitaan edelleen kasvavan muuttoliikkeen mukaisesti. Lähivuosina kasvua on erityisesti yläkouluikäisten määrässä.

Oppilasmäärän kasvun myötä palveluverkko on jäänyt monilla alueilla riittämättömäksi. Uusia alueita suunniteltaessa tulee varata riittävät PY- ja Y-tonttivaraukset ennustettuun asukasmäärään perustuen. Kouluverkon kehittämisen kannalta on tärkeää, että yksiköt sijaitsevat siten, että oppilaat voidaan ohjata lähikouluun. Tilanteita, joissa oppilas joudutaan ohjaamaan lähikoulun sijaan seuraavaan kouluun, pyritään välttämään.

Alueelliset erot oppilasmäärien kasvussa ovat suuria. Kouluja sijaitsee alueilla, joissa kasvua ei juurikaan ole tai joissa oppilasmäärä jopa pienenee. Olemassa olevat koulurakennukset tai luokkatilat saattavat myös olla liian pieniä vastatakseen oppilasmäärän merkittävään kasvuun. Osa kouluista toimii tiloissa, jotka ovat toiminnallisesti epätarkoituksenmukaisia. Esimerkiksi perusopetustiloja on otettu lisää käyttöön koulun kasvaessa, mikä johtaa usein riittämättömiin aineopetustiloihin suhteessa oppilasmäärään.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman mukaisesti perusopetuksen yksikkökokoja kasvatetaan ja perusopetuksen palveluverkkoa järjeistetään. Suomenkielisessä perusopetuksessa tavoitteena on, että kaikki uudet alakoulut ja yhtenäiset peruskoulut (vuosiluokat 1–9) ovat vähintään 4-sarjaisia (neljä rinnakkaisluokkaa). Varsinkin uusilla rakennettavilla alueilla toteutetaan ensisijaisesti yhtenäisiä peruskouluja. Pelkkien yläkoulujen osalta tavoitteena on 6–8 -sarjaisuus. Pienistä yksiköistä pyritään luopumaan. Nykyisiä yksiköitä voidaan laajentaa peruskorjauksen yhteydessä, jos se on tontilla mahdollista ja asukasennusteen perusteella tarkoituksenmukaista.

Oppilaaksiotto riittävän laajalta alueelta tasaa mahdollisia alueiden välisiä eroja palvelutarpeessa. Esimerkiksi jo rakennetuilla alueilla oppilasmäärä saattaa väestön ikääntyessä laskea, kun taas täydennysrakennettavilla kasvaa. Suurempien kouluyksiköiden toiminnallisina etuina on esimerkiksi mahdollisuus muodostaa opetusryhmiä joustavammin ja tarkoituksenmukaisemmin (valinnaiset aineet, pienryhmät, kielten opetus, oppimisen tuki, pedagogiset perusteet). Tukipalvelut ovat laajemmin saavutettavissa isommissa yksiköissä. Lisäksi oppilailla on laajempi kaveripohja. Erityisesti yläkoulujen toiminnallisuuden kannalta riittävä yksikkökoko on tärkeää, jotta opettajien opetusvelvollisuus ja oppilaiden riittävä valinnaisuus mahdollistuvat kouluissa.

26.4.2024

Suomenkielisen perusopetuksen palveluverkossa on kaksi pitkäaikaista väistötilaa, Rehtorintie 11:n oppilaitoskiinteistö sekä Kutojantie 2:n vuokratila lukio- ja yläkoulukäyttöön. Kasvavien alueiden uudet koulut saattavat olla osittain vajaalla käytöllä ennen kuin alue on kokonaan rakentunut. Tätä ylimääräistä kapasiteettia on järkevää hyödyntää väistöihin.

Suomenkielisen perusopetuksen palveluverkon suunnittelua ohjaavat periaatteet:

- Alakouluopetus toteutetaan lähipalveluna.
- Yläkouluopetus ja maahanmuuttajien valmistava opetus ovat alueellisia palveluja.
- Perusopetuksen oppimisen tuki toteutetaan lähikoulussa tai alueellisena palveluna.
- Vaativan oppimisen tuen palvelut toteutetaan alueellisena tai kaupunkitasoisena palveluna.
- Perusopetuksen painotettu opetus, englanninkielinen opetus, kaksikielinen opetus (suomi-englanti), ruotsin kielikylyopetus sekä vaihtoehtopedagoginen opetus ovat kaupunkitasoista palvelua.
- Perusopetuksen uudisrakennukset toteutetaan ensisijaisesti yhtenäisinä peruskouluina.
- Uudet toimitilahankkeet toteutetaan ensisijaisesti 4-sarjaisina, pelkän yläkoulun sisältävät hankkeet 6–8 sarjaisina.
- Olemassa olevien koulujen peruskorjausten yhteydessä oppilaskapasiteetin lisääminen selvitetään ja toimintoja pyritään järjeistämään.
- Pienemmistä kuin kaksisarjaisista peruskouluista luovutaan mahdollisuuksien mukaan tai niitä laajennetaan kooltaan tarkoituksenmukaisiksi.
- Oppilaaksiottoalueiden rajoja muutetaan tarvittaessa vastaamaan kaupunkirakenteen, kapasiteetin ja oppilasmäärien muutoksia.
- Lähekkäin sijaitsevista ala- ja yläkouluista muodostetaan mahdollisuuksien mukaan yhtenäisiä peruskouluja.

2.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tarjota ja kehittää varhaiskasvatuskäisten (9 kk - 6 v) lasten ja heidän perheidensä tarpeiden mukaisia, monimuotoisia ja laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja. Palvelut sisältävät myös esiopetuksen, 6-vuotiaiden valmistavan opetuksen, lasten koti- ja yksityisen hoidon tuen sekä avoimen varhaiskasvatuksen. Varhaiskasvatuslain mukaan kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta, eli kunnan on osoitettava lapselle varhaiskasvatuspaikka laissa säädettyssä määräajassa.

Varhaiskasvatus on vakiintunut osaksi koulutusjärjestelmää ja pedagoginen toiminta on korostunut varhaiskasvatusta ohjaavan lainsäädännön muutosten vuoksi. Päiväkodissa tapahtuvan varhaiskasvatuksen kysyntä kasvaa edelleen ja varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen on asetettu sekä valtakunnalliseksi että Espoon tavoitteeksi. Perhepäivähoito (hoitajan kotona tapahtuva hoito sekä ryhmäperhepäivähoito) vähenee edelleen kaikissa suurissa kaupungeissa.

Espoon varhaiskasvatuksen palveluverkko on muotoutunut vuosikymmenien aikana. Varsinkin vuoden 1996 päivähoito-oikeuden laajenemisen myötä tiloja otettiin nopeasti käyttöön. Monet tiloista on suunniteltu alun perin muuhun toimintaan eivätkä ne välttämättä vastaa enää nykyisin

26.4.2024

varhaiskasvatuksen tiloille asetettuihin vaatimuksiin. Varhaiskasvatusta järjestetään tällä hetkellä kaupungin omistamien tilojen lisäksi erilaisissa osake- ja vuokratiloissa, joihin liittyvät sopimukset ja vastuut vaihtelevat jopa toimitilakohtaisesti. Käytäntöjen, omistajien ja sopimusten kirjavuus aiheuttaa epäselvyyksiä ja myös epävarmuutta palveluverkolle.

Varhaiskasvatusta toteutetaan Espoossa pääasiassa suomen ja ruotsin kielellä. Osassa kunnallisista päiväkodeista voi olla painotuksia, esimerkiksi ruotsin kielen kielikylpyryhmiä tai kaksikielistä englanti-suomi -varhaiskasvatusta. Yksityiset päiväkodit järjestävät myös vaihtoehtopedagogista varhaiskasvatustoimintaa. Lasten tarvitsema tuki järjestetään tavanomaisen varhaiskasvatustoiminnan yhteydessä. Suomenkielisen varhaiskasvatuksen palveluverkkoa ja sen kehittämistä käsitellään luvussa 2.2.2. Ruotsinkielisestä varhaiskasvatuksesta käsitellään tarkemmin Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen luvussa.

2.2.1 Yksityisen varhaiskasvatuksen muodot

Varhaiskasvatuksen palveluseteli on ollut käytössä Espoossa 1.8.2021 alkaen. Palvelusetelin käyttöönoton tavoitteena on ollut parantaa yksityisen varhaiskasvatuksen saatavuutta ja edistää nykyistä useamman perheen mahdollisuuksia valita yksityinen varhaiskasvatuspalvelu. Palvelusetelin käyttöönotto on nostanut yksityisten päiväkotien täyttöastetta ja kasvattanut palveluntuottajien kiinnostusta Espooseen sijoittumiseen. Palveluseteliä koskevaa lainsäädäntöä ollaan uudistamassa. Uusi laki voi selkeyttää palvelusetelivarhaiskasvatuksen tuottamista ja edistää edelleen uusien palveluntuottajien sijoittumista. Uusiin yksityisiin palvelusetelipäiväkoteihin hakeutuu uusia ja nykyisiä varhaiskasvatuksen asiakkaita oman kiinnostuksen, palveluntuottajien markkinoinnin ja varhaiskasvatuksen palveluohjauksen ohjaamina. Valinnan tekevät viime kädessä kuitenkin perheet ja heillä on aina oikeus kieltäytyä palvelusetelistä.

Espoossa toimii yksityisiä päiväkoteja, ryhmäperhepäiväkoteja ja perhepäivähoitajia, joiden tarjoamaan varhaiskasvatukseen on mahdollista saada Kelalta haettavaa yksityisen hoidon tukea. Yksityisen hoidon tukeen kuuluu hoitoraha, tulosidonnainen hoitolisä sekä Espoo-lisä. Yksityisen hoidon tuella toimivat päiväkodit määrittelevät asiakasmaksunsa itse ja päättävät myös lasten valinnasta.

Ostopalvelupäiväkodit ovat yksityisiä päiväkoteja, joiden kanssa kaupunki on tehnyt sopimuksen palvelun tuottamisesta. Osa ostopalvelupäiväkodeista on kilpailutettuja ja ne toimivat kaupungin omistamissa tiloissa. Osa ostopalveluista on niin sanottuja nettobudjetoituja ostopalvelupäiväkoteja, jotka toimivat omissa tiloissaan ja joiden hankintasopimukset eivät perustu kilpailutukseen. Kaupunginhallituksen päätöksen (9.11.2020) mukaisesti näiden päiväkotien toimintaa on voitu toistaiseksi jatkaa riittävän ja monipuolisen varhaiskasvatuspaikkatarjonnan turvaamiseksi, vaikka kilpailutusta ei ole tehty. Kaupunginhallituksen päätöksen mukaan nettobudjetoituja ostopalvelupäiväkoteja kuitenkin kannustetaan organisoimaan toimintansa siten, että ne voisivat tulevaisuudessa siirtyä joko yksityisen hoidon tuen tai palvelusetelin piiriin. Näiden päiväkotien määrä on vähentynyt. Koska nettobudjetoitujen ostopalvelupäiväkotien sopimukset eivät kuitenkaan vastaa lainsäädännön vaatimuksia, niistä tulee luopua ja toiminta toteuttaa muilla varhaiskasvatuksen järjestämistavoilla.

26.4.2024

2.2.2 Suomenkielisen varhaiskasvatuksen palveluverkko

Espoossa toimii vuoden 2024 alussa lähes 150 suomenkielistä kunnallista ja noin 90 yksityistä päiväkotia sekä noin 30 kunnallista ryhmäperhepäiväkotia. Näissä on yhteensä noin 16 500 lasta. Vuonna 2022 varhaiskasvatusikäisistä (9 kk–6 v) suomen- ja vieraskielisistä lapsista 81 prosenttia käytti varhaiskasvatuspalveluja. Heistä 74 % oli kunnallisissa päiväkodeissa, 2 % kunnallisessa perhepäivähoidossa, 10 % yksityisen hoidon tuella, 9 % palveluseteliyksiköissä ja 4 % ostopalvelupäiväkodeissa. Kerhotoiminnassa oli 1 % varhaiskasvatusikäisistä. Lisäksi asukaspuistoissa oli vuonna 2023 keskimäärin 1 185 käyttäjää päivässä.

Varhaiskasvatusikäisten lasten määrän arvioidaan vuoteen 2035 kasvavan lähes 5900 lapsella. Kasvu edellyttäisi merkittävää määrää uusia päiväkoteja. Varhaiskasvatuksen palveluverkko ei ole kysyntään nähden nykyisellään riittävä. Vuosittain 300–500 lasta sijoitetaan ns. poikkeusjärjestelyin varhaiskasvatustiloihin, esimerkiksi perustamalla ryhmiä liikuntasaliin tai lisäämällä lasten kasvatus-, opetus- ja hoitohenkilöstön määrää nykyisissä ryhmätiloissa. Palveluverkon tilannetta hankaloittaa merkittävästi se, että olemassa olevaa tilakapasiteettia on erilaisten korjausten takia jatkuvasti poissa käytöstä.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman tavoitteena on varhaiskasvatuksen yksikkökoon kasvattaminen ja epätarkoituksenmukaisista tiloista luopuminen. Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa lähes puolet on toimitiloja, joihin voidaan sijoittaa enimmillään noin 60 lasta. Näissä pienissä toimipaikoissa ja ryhmäperhepäiväkodeissa on varhaiskasvatuksessa yhteensä noin 2000 lasta. Toiminnan ja talouden kannalta epätarkoituksenmukaisista tiloista luopumista jatketaan harkitusti.

Varhaiskasvatuksessa palvelujen saavutettavuus on keskeinen asia. Yksikkökokojen kasvattaminen merkitsee palveluverkon harventamista. Verkkoa suunnitellaan kuitenkin siten, että se on kattava ja yksiköt sijaitsevat keskeisillä ja hyvin saavutettavilla paikoilla, jotta varhaiskasvatus säilytetään edelleen lähipalveluna.

Kunnalliset kahdeksanryhmäiset ja sitä isommat päiväkodit ovat toiminnallisesti ja taloudellisesti toimivia. Riittävien palveluiden turvaamiseksi uudet kaavavaraukset kasvavilla ja uusilla alueilla on mitoitettava ensisijaisesti 8- tai 10-ryhmäisille päiväkodeille. Tiiviillä asuinalueilla etäisyydet päiväkoteihin säilyvät edelleen lyhyinä, vaikka päiväkodit toteutetaan suurina. Palveluverkon kannalta voi olla järkevää toteuttaa myös 6-ryhmäisiä uudispäiväkoteja, esimerkiksi jo rakennetuilla alueilla tai korvaavina hankkeina. 10-ryhmäistä suurempia päiväkoteja voidaan harkita tilannekohtaisesti erittäin suuren kysynnän alueilla. Kaavavaraukset tulisi ensisijaisesti toteuttaa Y-tontteina, mikä antaa joustoa hankkeiden toteutustapaan ja aikatauluun.

Kaupungin omistamat ja päiväkotitoimintaan jo alun perin suunnitellut toimitilat ovat pääasiassa toiminnallisesti, taloudellisesti ja sijainniltaan tarkoituksenmukaisia ja siten palveluverkossa säilytettäviä. Nämä kohteet ovat tyypillisesti noin 4-ryhmäisiä ja sitä suurempia rakennuksia. Peruskorjausten tai korvaavien uudisrakennusten toteuttamisen yhteydessä on kuitenkin hyvä arvioida laajentamistarpeet ja -mahdollisuudet.

26.4.2024

Iltaisin, viikonloppuisin ja öisin järjestettävässä vuorohoidossa on noin kaksi prosenttia kaikista suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa olevista lapsista. Näitä palveluja ei ole tarkoituksenmukaista järjestää lähipalveluna, vaan niiden sijoittuminen tulee suunnitella palvelualueella ja koko Espoota silmällä pitäen hyvin joukkoliikennevälineillä saavutettavaksi.

Koko- ja osa-aikaisen varhaiskasvatuksen rinnalla tarjotaan avoimen varhaiskasvatuksen palveluja, joihin sisältyvät asukaspuistot ja kerhotoiminta. Palvelut on kohdennettu erityisesti kotona oleville lapsille ja vanhemmille, asukaspuistojen toiminta myös pienille koululaisille. Yksityiset varhaiskasvatuspalvelut täydentävät suomenkielisen kunnallisen varhaiskasvatuksen palveluverkkoa. Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus oli vuoden 2023 alussa noin 25 %, kun mukaan lasketaan sekä palvelusetelipäiväkodeissa, yksityisen hoidon tuella että ostopalveluna järjestetty varhaiskasvatus. Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman tavoitteena on yksityisen palvelutuotannon osuuden nostaminen 35 prosenttiin.

Yksityisten palveluntuottajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja yksityisen varhaiskasvatuksen suhteellista osuutta pyritään aktiivisesti nostamaan. Yksityiset palvelut ovat osa palveluverkon kehittämissuunnitelmaa ja niitä pyritään saamaan etenkin suuren kysynnän alueille. Tontteja luovutetaan yksityisille toimijoille julkisen hakumenettelyn kautta, mikä takaa toimijoiden yhdenmukaisen kohtelun. Hakumenettelyllä luovutettavat tontit valitaan siten, että niille sijoittuva yksityinen päiväkotit täydentää tarkoituksenmukaisesti varhaiskasvatuksen alueellista palveluverkkoa.

Kasvun ja oppimisen toimiala vaikuttaa omalta osaltaan siihen, että kaavoituksen yhteydessä tehdään yksityisiä päiväkoteja varten varauksia myös asunto- tai toimitilarakentamisen yhteyteen. Yksityisille päiväkodeille ei ole asetettu kokotavoitteita, mutta toimijat tavoittelevat kuitenkin taloudellisesti kannattavia yksikkökokoja. Tämän vuoksi yksityisille päiväkodeille tarkoitettujen kaavavarausten tulisi mahdollistavaa vähintään 4-ryhmäiset päiväkodit. Kasvun ja oppimisen toimiala pitää myös hyvänä asiana, jos muita kuin varhaiskasvatuksen käyttöön alun perin suunniteltuja tiloja muutetaan yksityisen varhaiskasvatuksen käyttöön edellyttäen, että tilat ja ulkoilujärjestelyt ovat nykyvaatimusten mukaisia.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen palveluverkon suunnittelua ohjaavat periaatteet:

- Varhaiskasvatuksen palveluverkko perustuu kattavaan kunnallisten päiväkotien verkostoon. Palveluverkkoa täydentävät yksityiset päiväkodit ja muut varhaiskasvatusmuodot.
- Varhaiskasvatuspalvelut pyritään toteuttamaan pääosin lähipalveluna.
- Vuorohoitoa järjestetään alueellisesti tai keskitetysti.
- Lasten tuki järjestetään tavanomaisen toiminnan yhteydessä.
- Lakisääteisen varhaiskasvatuksen rinnalla tarjotaan avoimen varhaiskasvatuksen palveluja, joihin sisältyvät asukaspuistot ja kerhotoiminta. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluja järjestetään alueellisesti.
- Uusilla rakennettavilla alueilla varhaiskasvatuksen toimipisteet suunnitellaan ensisijaisesti 8 tai 10 lapsiryhmän päiväkoteina.
- Tapauskohtaisen harkinnan mukaan voidaan suunnitella myös uusia 6-ryhmäisiä päiväkoteja tai 10-ryhmäistä suurempia päiväkoteja.

26.4.2024

- Uusien ala- ja yhtenäiskoulujen yhteyteen toteutetaan lähtökohtaisesti myös päiväkoti.
- Nykyisistä päiväkodeista säilytettäviä ovat toiminnallisesti, taloudellisesti ja sijainniltaan tarkoituksenmukaiset yksiköt.
- Pienistä, epätarkoituksenmukaisista ja huonokuntoisista varhaiskasvatustiloista luovutaan harkitusti.
- Yksityistä varhaiskasvatusta pyritään lisäämään palveluverkon kannalta tarkoituksenmukaisesti erityisesti suuren kysynnän alueille siten, että kunnallisten ja yksityisten suhteelliset osuudet kehittyvät alueellisesti tasapainoisesti.
- Vaihtoehtopedagoginen ja vieraskielinen varhaiskasvatustoiminta järjestetään pääosin yksityisenä toimintana. Kaupungin omana toimintana toteutettavan suomen- ja englanninkielisen varhaiskasvatuksen paikkamäärän ja sijoittamisen suunnittelua tehdään yhteistyössä suomenkielisen perusopetuksen kanssa.

2.3 Ruotsinkieliset sivistyspalvelut

Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tulosityksikkö järjestää osaltaan varhaiskasvatustilapalvelut, esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja vapaan sivistystyön koulutuksen. Se vastaa myös ruotsinkielisen koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä sekä osallistuu ruotsinkielisten nuoriso- ja kulttuuripalvelujen toteuttamiseen. Yhteisöllinen johtaminen mahdollistaa tilojen tehokkaan ja joustavan yhteiskäytön tulosityksikön sisällä sekä muiden tulosityksiköiden ja kolmannen sektorin kanssa.

Kasvun ja oppimisen toimialan ruotsinkielinen palveluverkko eroaa suomenkielisestä sekä kooltaan että rakenteeltaan. Asiakaskunta on hajaantunut maantieteellisesti ja palveluiden käyttäjämäärä pysyy suhteellisen vakiintuneena. Palvelutarpeen arvioinnissa on otettava huomioon, että kaksikielinen väestö valitsee usein ruotsinkieliset palvelut. Palveluverkon tulee tulevaisuudessakin tukea espoolaisten pääsyä ruotsinkielisten palveluiden piiriin ja vahvistaa ruotsinkielisen identiteetin kehittymistä osana kaksikielistä Espoota.

Ruotsinkielinen palveluverkko on vuosien saatossa rakennettu vastaamaan silloista tarvetta. Tämä on johtanut siihen, että osa tiloista on epätarkoituksenmukaisia ja ne sijaitsevat palvelutarpeeseen nähden väärässä paikassa. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa on noin 3000 oppilasta kymmenessä toimipisteessä. Espoo muodostaa yhden ruotsinkielisen oppilasaluekokonaisuuden. Lähivuosina ruotsinkielistä kouluverkkoa on saatu selkiytettyä uusien, toimintaan paremmin sopivien tilojen myötä.

Ruotsinkielinen lukiokoulutus on keskitetty yhteen lukioon (Mattliden gymnasium), jossa on sekä yleinen lukiolinja että IB-linja. Lukiossa opiskelee lähes 750 opiskelijaa. Ruotsinkielinen nuorisotila sijaitsee Soukassa, kulttuuripalveluiden keskittymä Vindängenissä Tapiolassa ja Arbis toimii pääsääntöisesti koulujen tiloissa.

Espoossa on vuoden 2024 alussa ruotsinkielisiä varhaiskasvatustiloja noin 1500 lapselle. Monet varhaiskasvatustilat ovat pieniä ja toimivat ahtaissa tai muuten epätarkoituksenmukaisissa tiloissa. Toiminnan ja talouden kannalta epätarkoituksenmukaisista tiloista luopumista jatketaan harkitusti uusien toimitilahankkeiden myötä. Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus on tällä hetkellä noin 4 %. Osuus sisältää ostopalveluna ja

26.4.2024

palvelusetelillä tuotettavan sekä yksityisen hoidon tuella järjestettävän varhaiskasvatuksen. Toimijat ovat pieniä, eikä yksityisen varhaiskasvatuksen osuutta ole juuri mahdollista kasvattaa, koska isompia yksityisiä ruotsinkielisiä päiväkotitoimijoita ei ole.

Ruotsinkielisen palveluverkon kehittämistä jatketaan edelleen siirtämällä palveluja mahdollisuuksien mukaan samoihin rakennuksiin tai toteuttamalla yhteishankkeita suomenkielisten palveluiden kanssa. Kehittämismahdollisuudet tutkitaan esimerkiksi peruskorjauksien yhteydessä. Suuremmat kokonaisuudet tuovat lisää etuja toimintaan ja vähentävät toimitila- ja toimintakustannuksia. Suurempia tiloja voidaan käyttää myös joustavammin esimerkiksi palvelutarpeiden muuttuessa.

Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen palveluverkon suunnittelua ohjaavat periaatteet:

- Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen palvelut järjestetään yhteisesti organisoituna, moniammatillisena ja verkottuneena yhteistyönä, mikä tuo joustavuutta myös tilojen käyttöön.
- Palveluverkon tulee tulevaisuudessakin tukea espoolaisten pääsyä ruotsinkielisten palveluiden piiriin ja vahvistaa ruotsinkielisen identiteetin kehittymistä osana kaksikielistä Espoota
- Pienistä ja epätarkoituksenmukaisista tiloista luopumista jatketaan uusien toimitilahankkeiden kautta.
- Ruotsinkieliset palvelut voidaan sijoittaa tarvittaessa muiden kieliryhmien kanssa samoihin rakennuksiin.
- Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen vuorohoito järjestetään keskitetysti.

2.4 Toisen asteen koulutus- ja nuorisopalvelut

2.4.1 Lukiokoulutus

Lukiokoulutus on yleissivistävää koulutusta. Lukiolain mukaan lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lukiokoulutuksen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto tuottaa yleisen korkeakoulukelpoisuuden.

Lukiokoulutukseen haetaan perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaussa. Peruskoulun jälkeiseen koulutukseen on vapaa hakeutumisoikeus, joten hakijat voivat hakea vapaasti kuntarajojen yli. Espoolaiset nuoret hakeutuvat kuitenkin pääsääntöisesti Espoossa sijaitseviin oppilaitoksiin. Suomenkielisen toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalvelujen tulosityksikön alaisuudessa toimii tällä hetkellä 10 nuorille tarkoitettua lukiota. Jokaisessa Espoon lukiossa toimii yleislukio. Sen lisäksi lukioilla on painotuksia, lukiolinjoja sekä valtakunnallisia erityistehtäviä. Lukiolinjojen sekä lukiokoulutuksen erityistehtävään liittyvien opintojen opiskelijaotossa noudatetaan erityisiä valintakriteereitä.

Lukiokoulutusta on järkevää toteuttaa alueellisen palvelun sijaan kaupunkitasoisena palveluna. Lukioiden painotukset, linjat ja erityislukiot jakautuvat suunnitellusti eri kaupunkikeskuksiin. On

26.4.2024

tarkoituksenmukaista, että lukiokoulutuksen yksiköitä ja riittävästi opiskelupaikkoja on kaikissa viidessä kaupunkikeskuksessa, helposti saavutettavissa hyvien kulkuyhteyksien varrella. Kaupungin sisällä lukiolaisille luodaan valinnanmahdollisuuksia kiinnostuksen ja taipumusten mukaisesti.

Viime vuosina lukioiden aloituspaikkoja on varattu noin 66 %:lle peruskoulun päättävästä ikäluokasta. Aloituspaikkojen määrä suhteessa hakijamääriin on keskeinen määrittävä tekijä lukioiden alimmissa sisäänpääsykeskiarvoissa. Mikäli hakijoita on paljon enemmän kuin aloituspaikkoja, lukioon pääsy vaikeutuu. Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman mukaan tarvittava lukiokoulutuksen opiskelijamäärän kasvu toteutetaan lähivuosina yksikkökojoa kasvattamalla. Tavoitteena on, että jokaisen lukion oppilaaksiotto olisi vuosittain vähintään 200 opiskelijaa.

Uusi oppivelvollisuuslaki (1214/2020) astui voimaan 1.8.2021, ja oppivelvollisuus laajeni koskemaan myös toisen asteen opintoja tai vastaavia muita opintoja. Oppivelvollisuuslain myötä perusopetuksen päättäneellä nuorella on hakeutumisvelvoite perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Sen lisäksi laki asettaa kunnille veloitteen varmistaa jokaisen nuoren oppivelvollisuuden toteutuminen perusopetuksen jälkeen. Espoossa peruskoulun jälkeen voi lukiokoulutuksen lisäksi suunnata opiskelemaan esimerkiksi ammatilliseen oppilaitokseen (Omnia) tai tutkintoon valmistavaan TUVA-koulutukseen. Sen lisäksi Mäkkylässä toimii erityisammattioppilaitos LIVE. Oppivelvollisuuden laajentaminen luo tarpeen varmistaa, että toisen asteen koulutuspaikkoja on Espoossa riittävästi.

Lukiokoulutuksen palveluverkon suunnittelua ohjaavat periaatteet:

- Lukio-opetus on kaupunkitasoinen palvelu. Jokaisessa kaupunkikeskuksessa on vähintään yksi suomenkielinen lukio.
- Suomenkielisten lukioiden yksikkökojoa kasvatetaan siten, että kaikissa lukioissa on vähintään 200 aloituspaikkaa.
- Lukioverkkoa ja uusia lukio-opetukseen soveltuvia tiloja kehitetään yhteistyössä kiinteistönomistajien ja kumppaneiden kanssa. Yhteistyö edistää opetuksen monimuotoisuutta.
- Lukiot sijoitetaan länsimetron ja raideliikenteen asemien tai pysäkkien läheisyyteen tai muiden hyvien julkisten yhteyksien varrelle.
- Uudet suomenkieliset lukiot erotetaan yläkouluista.
- Ylioppilaskirjoitukset järjestetään lukion kiinteistön tiloissa.

2.4.2 Nuorisopalvelut

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin ja kunnan tulee luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Nuorisotyön toiminnan tarkoituksena on nuorten kohtaaminen eri toimintaympäristöissä sekä nuorten osallisuuden vahvistaminen. Toimintaa toteutetaan enenevässä määrin kumppanuudella eri toimijoiden kanssa. Nuorisopalvelut tukevat espoolaisten nuorisoyhdistysten, nuorisojärjestöjen tai nuorten toimintaryhmien toimintaa avustuksin, tarjoamalla tiloja vuokrattavaksi sekä lainaamalla leirivälineitä.

26.4.2024

Nuorisopalveluiden alueellinen toiminta on lähipalvelua, jossa nuoria kohdataan myös heidän arkiympäristöissään. Toimintaan voi osallistua mm. nuorisotiloilla, erilaisissa tapahtumissa ja verkkoympäristössä. Pääkohderyhmänä ovat 12–17-vuotiaat nuoret. Espoon nuorisopalvelujen palveluverkko muodostuu 19 nuorisotilasta. Sen lisäksi nuorisopalveluiden hallinnassa on Ohjaamotalo ja sen Matinkylän palvelutorin toimipiste. Nuorisopalveluilla on myös kaksi leirikeskusta, jotka palvelevat paitsi omaa toimintaa, myös mahdollistavat järjestöjen toteuttaman leiritoiminnan. Liikkuva nuorisotyö kohtaa nuoria eri puolella Espoota, ja tarvitsee kalustolle tukikohdan.

Uusien nuorisotilojen tarve syntyy asukasmäärien kasvaessa. Tällä hetkellä erityisesti Pohjois-Espooseen on tarve eri toimintoja mahdollistavalle nuorisokeskukselle.

Nuorisopalvelujen palveluverkon suunnittelua ohjaavat periaatteet:

- Nuorisopalveluiden toiminta on lähipalvelua.
- Lähtökohtaisesti uusien yläkoulujen yhteyteen tarkastellaan sijoitettavan myös nuorisotila.
- Nuorisotilat ovat myös kuntalaiskäytössä etenkin nuorisotoimintaa varten.
- Nuorisotyötä tehdään myös verkossa, liikkuvana työnä ja esimerkiksi kouluissa.